

పుష్ప వేణీ నాటకము.

ఇందలి కథాసరళి అత్యద్భుతము. మహాపరివ్రాజకులు పుష్ప వేణీ వరించిన సుప్రకాశము ఆమెను నిరాకరించి యడవికిబోయి సర్పద మ్మై మూర్ఖిల్లియుండగా శోకించుచువచ్చి సహగమనముచేయసాహసించుట ఆశ్చర్యవిపాదకరము. దొంగల వికటపుమాటలును పాటలును కవచుచెక్కలగునట్లు సవ్వించును. వెల రు ౦—౧౦—౦.

వీరమలీ నాటకము.

జాములో పదునొకండుగురు, వీరులనుజంపిన రాజపుత్రీశ్రీచరిత్రము. వీరసభరితమై యుద్యోగము గలిగించును. శేషభక్తి, సాధ్యత్యాగము, శ్రీసాహసము ఇందేచూడవలయును. వెల రు ౦—౧౦—౦.

గురు ద క్రి ణ

ఏ క ల వ్యు డు .

విజనమై విశాలమైన వనమునం దొక యువకీ నభ్యసించుచుండెను. ఆతడు నల్లనై పొడుగై బలిష్ఠమైన యాకారమును, వజ్రకర్కశమగు వెడదయురమును, నారికాయలుగల నిమగ్ద గౌహలును, నెగుబుడములును, నన్న నమమును, గలిగి యొప్పుచుండెను. ఆతని ఫలము విశాలమై ఔత్రిజేజమున కాలవాలమై యుండెను. కన్నులు వికాసవంతములై వీచుల దాకుచుండెను. నూనూగు దూసము లాతని నవ యౌననావిర్యావమును బ్రకటించుచుండెను. చూ

పులహో నూక్మబుద్ధియు బట్టడలయు సూచితము లగుచుండెను. ఈ యక్షములం బట్టి యాతఁ డొక రాక్షాసుడుండనియు, ధనుర్విద్యా ధురంధరుండనియు సులభముగా నూహించుకొనవచ్చును. కాని యాతని గండు మొగమును, నించుక బొద్దు పెడపులును, జరాంత్రబరములును విూడు మిక్కిలి ననావాసమును నాతఁడొక యనాగరక జన్ముడని చెప్పక చెప్పుచుండెను. ఆతఁడు భుజమున సంబుల పొదిధరించి, నారి సారించుచు, శరములు వంధించుచు, నేల నీడనుజూచి నింగి నెగసెను పక్షుల నొక్కొక్క కోలనే కూలనేయుచు వినోదించుచుండెను. ఇంతలోఁ గూతనేటు దూరమునుండి యేదో మృగధ్వనివలె శబ్దము వివచ్చెను. ఆ శబ్దము విస్పృక్తముగా లేదు. వృక్షముల మర్మరవముతో మిళితమై వచ్చెను. అది యేమూలనుండి వెలువడెనో మనము సరిగా గురింపజాలము.

కాని యా తరుణుడు తేటుక్కున దొసనుండి యేమ వాడి యలుగులు దీసి నారిం గూర్చి చెవిదాక లాగి గుఱి చూచి యా యలుకును వచ్చిన వైపున కొక్క పరిగాఁ బఱపెను. అలుగుల వడి యలుకును వడిని మించెను. పక్షియొకలు గట్టిప యా బొణములు పంతులులు వేసికొనిన పక్షులవలె రివ్విన నెగిరిపోయెను. అవి గుఱిని నాటినో యేమో కాని యొక యక్షుడ) జంతువు కూయి రెండుమారులు గాలిలోఁ గలసి వచ్చి వీచులం జూపెను.

ఆశ్చర్యము ! ఒక్క పట్టున నే డమ్ములు ! సవ్యసాచియైన యర్జునున కై న, ధనురాచార్యుడగు ద్రోణున కై న ససాధ్యమైన యీ నైపుణ్య మీ యాటవికుని కెట్లు లభించినది ? ఈతని గురుఁడెవ్వఁడు ? ఈతని వృత్తాంత మెయ్యది ? బాలకులారా ? ఆలకింపుఁడు. ఈతఁడొక

యెఱుకు రాజకుమారుడు. తండ్రిపేరు హిరణ్యధన్వయము. ఈతని పేరే కలవ్యయము. ఏకలవ్యనకు శైశవము నుండియు విలువిద్యయందు భిక్షుమానము మొందు. అప్పటికి ధన్వంతులలో నగ్రేసరుడని పేరు మోసిన దోస్తాచార్యుడు హస్తినాపురంబునఁ గౌరవపాండవులకును నితర రాజపుత్రులకును గోదండ పాండిత్యమును గఱపుచుండెను. ఆ బాలుఁడా ప్రసిద్ధిని విని యాయన యనుగ్రహమున శరకాశలమును సంపాదించఁ దలంచి యొక్కనాఁ డాయన నన్నిధి కరిగి యాయనకుఁ దన్నుఁ దెలిపికొనుచు దండ ప్రణామంబు లాచరించి వినయ వినమి తాంగుడై కరములు దోయి లించి తన యభిప్రాయమును విన్నవించి తన్ను ధన్వనిఁ జేయఁ గోరెను. కాని యేకలవ్యుడు నిషాదపుత్రుడగుటచే భారద్వాజుడు వానిని శిష్యునిగా నంగీకరించుటకు నిరాకరించెను. ఎఱుకు బాలుఁడు భగ్గు మనో

•

రథుడై నిరుత్సాహుడై నివ్వెగిపాటు పొందెను. తన దురదృష్టమునకుఁ దన్నుఁ దా నిందించుకొనెను. తన జీవిత మింక విషుల మని తలపోసెను. అయ్యో ! తన కులమే తన విద్యకు విఘ్నమయ్యెను. ఇంక నతఁడేమి చేయఁగలఁడు ? పాపము ! ఖన్నుడై చిన్నబోయిన మొగముతో దోస్తాచారి కడ సెలవుగొని తన భావి దశను గూర్చి చింతించుచు నింటికి మరలెను.

మరలినను విలువిద్యయందలి కోరిక మాత్రమే మాతని మనసు నుండి మరలలేదు. దానిని నేర్చుకొనుట యందలి యుత్సాహ మణగలేదు. ఆతఁ డభిమాన ధనుఁడును, దీక్షాపరుఁడు నగుటచే నతఁడైన ధన్వద్యును సాధించి తీరవలయు నని నిశ్చయించుకొనెను. కోరికయున్నచో

దారి దొరుకక పోవునా ! దోబులు తన్న నిరాకరించినను విలువిద్యను నేర్చుటలో సంతవాడు లేడని వినియున్నవాడు కావున నేకలవ్యుని కాయనయందు భక్తి తగ్గక యిమ్మడి ముమ్మడిగా సభకమయ్యెను. కోదండ పాణి యైన దోబుని రూపమున నొక్క చక్కని మట్టి బొమ్మను నిర్మించి, యా విగ్రహమునే గురువుగా భావించుకొని, సత్యమును భక్తి శ్రీధరలతోఁ బూజించుచు, దాని నెమర నుంచుకొని ధనుర్విద్యాభ్యాసమును జేయుచుండెను. అతఁడనుదినమును నుడయమున సాయంత్రమున నాప్రతిమకు సాష్టాంగ సమస్కారములు చేయక చాప విద్యాసాధనమున కుపక్రమింపఁడు. ఒకసారి లక్ష్మ్యము తప్పినచో దోడనే యా విగ్రహము నకుఁ బ్రదక్షిణములుచేసి ప్రణామము లాచరించి ప్రార్థించి మరల వచ్చి గట్టి పట్టదలతో గుఱి తప్పక కొట్టి తీరును. ఇట్లు సాధనము చేయుచు

జన్మనము నిండునాటి కేకలవ్యుడు కోడండ విద్యయందుద్దండ పండితుండయ్యెను.

అయినను డిప్పుడు బహుదూర పదాధములనైన, మేఘ మండలమున నెగురుచు గిగిగి దిరుగు పక్షులనైన, నున్నత గిరి శిఖరముల నున్న మహావృక్షాగ్రశాఖల నాయు సంచరింతులైన యల్లలనాను పల్లవములనైన నొక్క యేటున నేయుట; బారు తీరియున్న యెడారు చెట్టుల నొక్క బాణంబున భేదించుట; వరుసలుగాఁ గాక విసునూసములుగా నున్న యేడ్లనిమిది తరువుల నొక్క వాడి యమ్మునఁ గాక నేయుట; వాడి గల బాణ మయ్యును, విద్యుద్వేగమున విసునూసిన దయ్యును, లక్ష్మ్యవస్తువులను భేదింపక చుంబించినట్లు పృథినిపనేయుట; మిటికి నై చిత కంసుకమును శరపరంపరచే బంజరము నిర్మించి క్రింద

బడకుండ నిలుపుట; నీటిలోని పదార్థములను నీడజూచి బాణపుయోగమునఁ బైకి దీయుట; అగ్రగామిగా విడిచిన కాండము పుడమిం బడు లోపలఁ గొంఱొక కాండము దాని పుంఖంబున నాటించి యిట్లు పుంఖానుపుంఖములుగా విడిచిన కాండ ప్రకాండములచే దిశామానదండంబు లో యన నతి దీర్ఘ బాణదండంబులఁ గల్పించుట; రివ్వన నిలువున నెగిరిన నారసము జవ్వన వంగి నిద్దప్త ప్రదేశమున వాలునట్లేయుట; సూటిగా వదలిన ప్రదరము ధనుర్ధరునిఁ బ్రదక్షిణించి యగ్రగామిగా నేగఁ జేయుట; ఏడెనిమిది, పది పండ్రెండు వాలుఁగోలల నొక్కపట్టున వేయుట; ఆకసమున నతి దూరమున మిలమిల మెదలెడు కీలుచేపలు, ,గిరిగిరిఁ దరిగెడు మరబొమ్మలు నిర్మించి యద్దముల యందును, జలముల యందును, సతి సూక్ష్మ మాపముల దోచు వాని నీడలను బూచి గుఱితప్పక

తేలు యేనునఁ దూరజూచుట; ఖగిమృగాదుల ఘన నిలననే వాని యున్న తావుల గ్రహించి యొక్క వేగముననే వానినిఁ గూల్చుట; మున్నగు సత్యద్భుత ప్రయోగములను నాధించి కుడి యెడను చేతుల నేక రీతుల నేయుటయే గాక పదలాఘవమునఁ గూడ నిన్నిపనులు చేయ నను యుండె యసమాన భానుష్ఠుండై యలరుచుండును. ఆ తరువాత తన యవృత్తిను పృతిభాప్రభావముచేతను, ననవరత పరిశ్రమ నిరతిచేతును సంతికాలముననే యింతటికి కార్యక్రమ నిశ్చయించుకొనును. చాపవిద్యా మహారిణ్యమున సతిఁడు పోవని త్రోసిపలు లేపు. మూడవ బాణము లేపు. అతని సునిశిత మేధా సంపది కి నాధ్యములు ౧౦౦. షోడశ ప్రపంచమునఁ దోచిన చాయలెల్ల నదిరముగినే క్రియానుకూలములగు కేయుచుండెను. ఆవిలుకాఁడు బాణ సాధనము చేయునపుడు విలువంచుట, యముక్తి

యుట, లోనుగుట, యేయుట గానరాక నారి మోతయు, ధారాసాతమువలె నెడతెగక పడెను శరాసారమును మాత్రము గాన వచ్చుచుండెను. శర సాధనమున నతడు చూపెను సుతాగమును, జాకచక్యమును, నైపుణ్యమును ననన్యసాక్షాన్యములు. ఏకలవ్యుణ్ణి సహజ ధనుర్వేద పాండిత్యుండయ్యును నవ్విద్య విస్మృతి బారయ కుండ నశాంతపరిశ్రమముడై జితశ్రీముడై జీవరిలుచుండెను.

౨

పాండవ కౌరవ రాజకుమారు లొకనాడు వన మృగముల వేటాడ వేడుకపడుటచే దోబులుడు వారి యుత్సాహమును దీర్చుకొన ననుజ్ఞ నొసంగెను. రాజపుత్రులు మృగయా విహారమున కుచితములైన వేషములు దాల్చి యశ్వముల నెక్కి జననన్వినంపన్నములగు సారమే

యములను; సురులు, జిక్కములు, బగ్గములు, నీటెలు, బల్లెములు, విండ్ల, గోలలు మున్నగు పరికరములను గొని భటనమూహములు సందడింప నరణ్యమున కరిగిరి. రాకొమరులు తమతమ ధైర్యసాహసములును, ధనుర్విద్యా సాటనములును దేటపడ నొకరిని మించి యొకరు వనమృగముల వేటాడుచుండిరి. కౌంతేయ మధ్యముడగు భీమసేనుడు మహాబలుడగుటచే బెబ్బులుల నొక్కొక్క ముష్టి దెబ్బచే నవ్వపరచియు, నేనుంగుల దొండంబులం బట్టి గుండంబుల బగుల గుద్ది పీనుంగుల జేసియు, ఖడ్గంబుల ఖడ్గంబు వ్రేలుల ఖండించియు, భల్లూకంబుల కొక్కొక్క చెంపపెట్టుననే యమలోకంబునుజూపియు, సింహవ్రాతంబుల గదాఘాతంబులచే మృత్యువు వాతం బడజేసియు నీవిధంబుగా నత్యద్భుతంబుగాఁ గూర్మమృగ సంహారంబు చేయుచుండెను. కార్ముక కళో

పార్జనులగు కర్ణాద్జనులు తమ విద్యా కాశలంబులు మొదలు మృగశిఖరంబుల నాశుగప్రకరంబులచే గుదులు గుమలుగా గుర్తింపి వేల ముఖ్యముగా డిరి. అరణ్యమున నెక్కడఁ జూచిన నేనుఁగులు, నేలు గులు సమస్తములు, జంతుగులు, ఖడ్గములు, వ్యాఘ్రములు, సింహములు, పరాహులు, శరభములు, దుప్పలు, పిచ్చుములు, తేల్లు, దోడేల్లు, మురుబిల్లు మొదలగు జంతువులు వేలకు వేలు పాణిములు పోయినవియు, గొనయుఁపిరితో నున్నవియు, వికలాంగము లైనవియునై, విటతాటములై పడియుండి నెఱుఁగులువు చుండును. ఆనమయంబున కొక్క భటుని కుక్కతోను గుప్పి యెక్కిడితో చని గాఁడ నాటిన వాడి బాణములచే నిండిన మొగ ముతో, గత్తిని కత్తిని యంగముతో నేరెలుంగునఁ గుమ్ముచుచు ననయేలిక యెనుఁగి వచ్చెను.

ఆ వేటకాఁడు తన సారమేయమును గుర్తించి దాని ముఖమున శర సప్తకముండుటఁ జూచి యేడు బాణముల నిట్లుక్క మఱు ద్రివి మొగమునఁ గగులనేసిన మేఱి విలుకఁ జెప్పఁ డని యచ్చెరువు పడఁ జొచ్చెను. ఈ సంగతి క్రోమముగా మృగయావిహారిమునకై సచ్చిన గాకుమారుల కెల్లరకుఁ జెలిసి వాగును సచ్చి యొక్కరిని పఁపానిరి. ఆ భటుఁ డాశురక ముఖంబున నాటిన యెలగులఁ దీసివేసెను. అంతట నందఱును సమ్రహాధర్మధరుం డెన్వఁడో తెలిసికొనవలయునని కోయుచు నా జాగిలము పోయిన చాయను బోయిరి. కొంత దూర మగుగు నెప్పటి కొక్కచో నొక్క విలుకాఁడు వారి కన్నుల కక్కజముగఁ బొడకట్టెను. అతఁడు దృఢమై, దీర్ఘమై, నల్లనై న గేహము గలిగి; లేడి చొమ్మిదే వస్త్రముగా ధరించి; నిశాతములై ప్రకాశ మానములైన బాణము

విలునివ్య నవ్వరి చేత నేర్పితిరి?

ధనురాచార్యుఁ డగు దోగ్రాచార్యుని యనుగ్రహముచేత. అర్జునుని యంతరంగమున నసూయ పెచ్చు పెరుగఁజొచ్చెను. కాని దానియుద్యోగమును దోచినీయక లోలోపల నడంచుకొని అయ్యా! మీ శరలాఘవంబునకు మెచ్చు వచ్చి మిమ్ము జూచిపోవచ్చితిమి. ఆచార్యుఁ డగు దోగ్రుని శిష్యుఁడవగుటచే మాకుఁ బరమాప్తుఁడవు. నీనంటి వింటి నేర్పరి నలీర్థుఁడగుట మాకుఁ బరమానందము. అనిచెప్పి యతనిని గొని యాడెను. పిమ్మట రాజగుమారు లెల్లరును నిజపురమున కరుగుడెంచిరి.

3

ఒకనాఁడు దోగ్రుఁ డేకాంతముననుండఁగా నర్జునుం డచ్చటికి వచ్చెను. అప్పు డుభయులకును నీవిధమున సంభాషణము జరిగెను.

ఏ క ల వ్యు

౧౬

దోగ్రాచార్యుఁడు వత్సా! నీవు మాకు శిష్యుఁడనని చెప్పితివి. అది యెట్లు లో వివరింపుమని యడిగెను. నిషాదపుత్రుఁడు తానుమున్న ధనుర్విద్యా గ్రహణార్థమై గురునిసన్నిధానమున కరుగుడెంచుట సత్ప్రతికిందెచ్చి పదంపడి తాను విద్యనేర్చినచండంబంతయు విన్నవించి యాతని నాశ్చర్య భరితాంతరంగునిఁ గావించెను. విజయుండు విస్త్రయహృదయుం డ య్యెను. ఎటుకవాని పట్టుడలకును నేర్పునకును నానందము నతిమెటకు బనులుగా నతని కాణవిద్యాపరిణాతికినిఁ దేజోబలములకును నరుగు మురిం త యసూయాపరుండై యాచార్యునివంకఁ జూచెను. దోగ్రుండతని మొగ ముం గనుంగొని మనసును దెలిసికొనియెను. అంతట భారద్వాజుఁడు నిషాదతనూజునిఁ జూచి నీ విద్యాదీక్షకును గురుభక్తికినిఁ బరమానందము నొందితిమి. ప్రియశిష్యుఁడైన నీవలనఁ జగిన గురుడక్షిణ బడయ నభి

లపించుచున్నాడనని నుడివెను. గురుని వచనంబులకుఁ బరమహర్షంబున నుప్పొంగి యా యెఱుకుతేని కొడుకు న్వాఁరీ ! ఇదిగో దేహము ! ఇదిగో ధోము ! ఇదె నాశరివారము ! వీనిలో దేవరయభీష్ట మెఱుఁగియో దానిని సమర్పించుచున్నాడను. కావున ననుగ్రహించి యభీష్టార్థంబు స్వీకరింపఁ బ్రార్థించుచున్నాడను. అని విన్నవించెను. అంత దోఁడఁడు వత్సా ! నీ కుడిచేతి పెరువేలు దునిమి దక్షిణగా నర్పింపుము. ఇది య మదీయాభీష్టము. అని వక్కాణించెను. గురుభక్తుఁడు ఏకలవ్యుఁడు చిరశ్రీమోహాపార్జితమగు తన శరవిద్యయెల్ల దానితో నిష్క్రమియోజనమగుట నెఱింగియు నిశ్చింత మానసముతో ధన్యుఁడను ! ధన్యుఁడ ! ననుచు నానందవీచికల నోలలాడుచు గురుని మనోరథసిద్ధునిఁ గావించి చరితార్థుఁడయ్యెను. పార్థుని మనోభరము తీర్చివెట్టెను.

నిరుద్ధ భారతము

భారతము పంచమవేదము. నిరుద్ధభారతమును పంచమవేదము (పంచములకు వేదమువంటిది.) ఇందు మూల, మాదిగలపుట్టుగడ, చందాలాది సీచనామములు కలుగుటకుఁకారణములు, ఆజాతులలోపుట్టిన మహాభక్తులు, మహాశక్తులు మహావీరులు, మహారాజులు, మహామునులు, మహాపరివ్రాజకులు అగ్రజాతులలోగల సంబంధము, ధర్మశాస్త్రపురాణ, చరిత్రాదులనుండి ఆనకవిమాణములతో వివరింపఁబడినవి. నిష్కూటాతు లనుభవించుకష్టములు వర్ణించినఘటమునగాని మొట్టమొట్టమొదట కొన్నిఘటములగాని ఒక్కపద్యమైన చదివినను విన్నను కటికినాదిక న కనికరము కలుగకపోవదు.

మొదలు ౦—౧—౨—౩—౪—౫—౬—౭—౮—౯—౧౦—౧౧—౧౨—౧౩—౧౪—౧౫—౧౬—౧౭—౧౮—౧౯—౨౦—౨౧—౨౨—౨౩—౨౪—౨౫—౨౬—౨౭—౨౮—౨౯—౩౦—౩౧—౩౨—౩౩—౩౪—౩౫—౩౬—౩౭—౩౮—౩౯—౪౦—౪౧—౪౨—౪౩—౪౪—౪౫—౪౬—౪౭—౪౮—౪౯—౫౦—౫౧—౫౨—౫౩—౫౪—౫౫—౫౬—౫౭—౫౮—౫౯—౬౦—౬౧—౬౨—౬౩—౬౪—౬౫—౬౬—౬౭—౬౮—౬౯—౭౦—౭౧—౭౨—౭౩—౭౪—౭౫—౭౬—౭౭—౭౮—౭౯—౮౦—౮౧—౮౨—౮౩—౮౪—౮౫—౮౬—౮౭—౮౮—౮౯—౯౦—౯౧—౯౨—౯౩—౯౪—౯౫—౯౬—౯౭—౯౮—౯౯—౧౦౦—

౪	బాలవిలేంతునిలాపము, జాలిపద్యములు.	౦—౪—౦
౫	సరసరసాయనము, కోటి మొదలగువానిపై చక్కనిపద్యములు.	౦—౪—౦.
౬	చమత్కారచండిక, చిత్రవిచిత్రపద్యములు.	౦—౪—౦
౭	పద్యవ్యాసము, అభిమన్యుయుద్ధము	౦—౩—౦
౮	రాజలేఖ. } లలిత. } చక్కనిసీతికథలు. ద్రాపది. }	౦—౩—౦ ౦—౩—౦ ౦—౩—౦
౯	లీలావతి—ప్రహ్లాదునితల్లిచరిత్ర.	౦—౧—౬
౧౦	భారతమాతృశతకము, భక్తిరసభారతము.	౦—౧—౬

మంగిపూడి వేంకటశర్మ,

పిప్పర్ల, కృష్ణాజిల్లా.

10090